

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ
МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ (НА ПРИКЛАДІ
КАНАДИ, АВСТРАЛІЇ ТА ШВЕЦІЇ)**

Д. Л. Клименко

*Львівський національний університет імені Івана Франка;
філософський факультет, кафедра політології;
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1;
e-mail: dara.klymenko@gmail.com*

Розглянуто історію впровадження політики мультикультуралізму в Канаді, Австралії та Швеції. Проаналізовано основні документи та акти які забезпечують реалізацію політики мультикультуралізму в зазначених державах. Досліджено розроблені урядами та департаментами держав, програми та завдання політики. Охарактеризовано діяльність інституцій які займаються впровадженням та виконанням поставлених завдань.

***Ключові слова:** політика мультикультуралізму, міграційна програма, расова дискримінація, соціальна справедливість, культурний обмін, культурна різноманітність.*

Історія мультикультуралізму як теоретичної концепції та політичного напрямку починається в Канаді. Канадський вчений В. Кимліка створює основи мультикультуралізму для вирішення конфлікту між англо та французькомовним населенням країни (провінція Квебек). Впровадження мультикультуралізму в Канаді дає позитивні результати. Таким чином в другій половині ХХ ст. з розвитком ідей щодо прав та свобод, толерантного ставлення до кожної людини незалежно від її національності, кольору шкіри, віросповідання тощо ідея мультикультуралізму як основи політичного та соціального розвитку держави стає популярною в країнах Європи.

Хоча мультикультуралізм має визначені характеристики, а політика мультикультуралізму основні аспекти її впровадження в соціальне та політичне життя, в кожній державі історія становлення мультикультуралізму відрізняється. Таким чином неможливо подати історію розвитку мультикультуралізму як однакову та унікальну для всіх держав.

Період до 1971 року можна описати як час соціальних рухів направлених на прийняття етнічної різноманітності як легітимної та інтегральної частини Канади. Будівання нації в символічному та культурному сенсі було орієнтовано на копіювання Британської системи суспільства. На це сильно вплинула Британія, канадців визначали як британсь-

ких суб'єктів до прийняття Акту про канадське громадянство 1947 року [9, с. 2]. В більшості до Другої Світової війни центральна влада не звертала уваги на культурну гетерогенність вважаючи, що етнічна різноманітність є шкідливою для національної політики та Канади загалом. Зі збільшенням міграції після Другої світової війни центральна влада була змушена переглянути своє ставлення до національних та етнічних меншин.

В 1969 році Королівська Комісія з двомовності та двокультурності видала звіт в якому йшлося про етнічні групи Канади (окрім аборигенів, французів та англійців). Комісія порекомендувала представникам етнічних груп інтеграцію в канадське суспільство на основі повного громадянства та рівну участь в інституційній структурі Канади. Після цих рекомендацій в 1971 році Канада приймає мультикультуралізм. Основу мультикультуралізму в Канаді складають такі завдання:

- допомога культурним групам в розвитку та підтримці своєї ідентичності;
- допомога культурним групам в подоланні бар'єру до їх повної участі в канадському суспільстві;
- підтримувати культурні обміни між всіма культурними групами;
- допомога іммігрантам в опануванні хоча б однієї мови [9, с. 2].

Період інституалізації (з 1982 року до сьогодні). Значне збільшення кількості іммігрантів змусило уряд держави провадити інституційні зміни для адаптації до нового суспільства. Основним завданням було знищити культурні та соціальні бар'єри між більшістю та меншістю/культурними групами

В 1982 році приймається Канадська хартія прав та свобод (*Canadian Charter of Rights and Freedoms*) яка конституційно затвердила мультикультурність Канади: «Цей статут повинен тлумачитися відповідно до збереження та зміцнення мультикультурної спадщини канадців» [9, с. 4]. Прийняття Хартії не впливає на свободу слова громадян, вона обмежує висловлення на основі расової нетерпимості та ненависті. Також допомагає судам у прийнятті рішень, коли справа балансує на межі індивідуальних та групових (культурних) прав (прикладом є вище зазначене право на свободу слова).

Хартія забезпечує рівні права та свободи всім громадянам незалежно від раси, етнічної приналежності тощо: «Кожна людина рівна перед і згідно із законом, має право захисту та привілеї закону без дискримінації, зокрема, відповідно до раси, національності, етнічної приналежності, кольору шкіри, релігії, статі, віку або психічної та фізичної недієздатності» (Розділ 15 (1)). В наступному підрозділі зазначається, що неблагополучні верстви населення мають право на отримання певних привілеїв (соціальна допомога для поліпшення життя), але ці привілеї не мають обмежувати інших або виділяти тих хто їх отримує серед інших.

В 1984 році Спеціальний Парламентський Комітет (the Special

Parliamentary Committee on Visible Minorities) з явних національних меншин створює доповідь «Рівність Зараз» (*Equality Now!*). В 1987 році вони виступають за створення Департаменту з мультикультуралізму (the Department of Multiculturalism).

В 1988 році Канада приймає Канадський Акт про мультикультуралізм і таким чином стає першою державою в світі яка впровадила мультикультуралізм в державну політику. Основними завданнями було зниження дискримінації та збільшення можливостей культурних представників підтримувати свою культуру, віру тощо. Хоча акт/закон дозволяє обирати особі свою ідентичність за кожним громадянином Канади зберігається обов'язок бути частиною канадського суспільства та приймати активну участь у житті держави.

Канада представила мультикультуралізм як позитивну зміну, можливістю розширити свої уявлення досліджуючи інші культури, підтримувати свою віру навіть якщо особа далеко від батьківщини. Можливість сформуванню толерантне суспільство, державу де культурна різноманітність представлена в усіх сферах.

Прийняття політики мультикультуралізму в Швеції пов'язано з У. Палме (роки на посаді 1969-1986), прем'єр міністром Швеції. Він був основним прихильником і лобістом прийняття мультикультуралізму. Головними противниками були представники комуністичної партії Швеції.

У. Палме був зацікавлений в міжкультурній політиці так як наслідків сильної імміграції в державі було не уникнути, потрібні були відповідні рішення для розв'язання можливих конфліктів та непорозумінь між мігрантами та місцевим населенням.

29 листопада 1968 року після дискусії з 11 основними радниками було розроблено два плани: розробити пілотні дослідження в муніципальних радах щодо регулювання культурної різноманітності або створити національну культурну політику. Палме обрав другий варіант та створив комітет який назвав «Культурною радою» яка представляла собою міністерську систему консультантів та радників.

Рада мала не меті виконання трьох завдань :

1. Довго термінова державна програма дій направлених на культурний сектор;
2. Співпраця з різними рівнями влади (центральна, регіональна та муніципальна) та іншими зацікавленими сторонами;
3. Державні заходи на користі робітників з культурного сектору [11, с. 11].

Іммігранти розцінювалися державою як «ті хто знаходиться в несприятливому положенні». Представники культурних меншин не мали можливості підтримувати та розвивати власну культуру також були обмежені в своїй діяльності та не знали своїх прав через незнання шведської мови та культурних особливостей більшості. Всі попередні державні

програми спрямовані на культурний сектор орієнтувалися на більшість та оминали потреби культурних / етнічних менших та створені ними асоціації на яких по суті і тримається культурне життя мігрантів.

На нормативному рівні політика мультикультуралізму була представлена як ліки для шведського суспільства. В 1974 році уряд затверджує (156 голосів з 350) законопроект Білль: Нова культурна політика. Складається він з двох частин «Заходи для соціально незахищених груп» та «Спільноти та діяльність» [11, с.12]. Загалом визначалась потреба у моніторингу культурного становища іммігрантів, фінансовій підтримці асоціації представники культурних меншин тощо. Були розглянуті основні механізми реалізації даних заходів. Також було рекомендовано надати якомога ширшу автономію асоціаціям та організаціям культурних меншин.

До прийняття мультикультуралізму в Австралії панувала політика яка називалася «Біла Австралія» (з 1901 року). Вона була впроваджена передусім для того щоб наймані працівники з Тихоокеанських островів (їх називали канака) не мали можливості іммігрувати в державу. Але після Другої Світової Війни Австралія потребувала робочу силу тому почала масово заселяти державу жертвами війни. Також в країну прибували іммігранти з Індії, Середнього Сходу, Африки та інших країн.

З 1945 року приблизно 7 млн. людей з 180 країн іммігрували в Австралію. Орієнтовно 1 млн. іммігрантів кожен рік з 1950 року. Це дало змогу підняти економіку держави в шість разів за останні майже 70 років [12].

Департамент з питань імміграції та громадянства Австралії дав визначення мультикультуралізму: «Мультикультуралізм є довгостроково скоординованою відповіддю / реакцією на міграційні моделі які призвели до культурної різноманітності серед людей які проживають на спільній території та розділяють ідею створення дому для себе та своєї сім'ї в безпечному, стабільному та згуртованому суспільстві». З часом значення терміну трохи змінилося: «демографічний факт культурної різноманітності; набір стратегій, програм та послуг; концепція яка артикулює нормативні ідеали про суспільство» [12].

Австралійська перша національна політика мультикультуралізму була впроваджена слідуючи рекомендаціям Звіту Галбаллі (1978). Звіт був написаний для уряду М. Фрейзера як презентація його поглядів на послуги та програми для мігрантів. Ключовими принципами звіту були:

- Всі члени суспільства повинні мати рівні можливості щодо реалізації свого потенціалу і мати рівний доступ до програм і послуг;
- Кожна людина має право зберігати власну культуру та ідентичність уникаючи при цьому упереджень або шкоди та заохочується до пізнання та розуміння інших культур;

- Потреби мігрантів мають задовольнятися основною системою надання послуг, але в першу чергу має надаватися перевага спеціалізованим послугам та програмам;

- Надання широкого спектру консультації клієнтам в області проектування та експлуатації послуг які їм можуть бути надані, акцент має робитися на щоб мігранти якомога швидше ставали повністю самостійними та самодостатніми [12].

В 1973 році Австралія відмовляється від політики «Біла Австралія» та ратифікує Акт щодо расової дискримінації в 1975 році. В тому ж 1975 році Австралія ратифікує Міжнародну Конвенцію щодо обмеження всіх форм расової дискримінації.

В період з 1980 по 1990 роки уряд держави створює консультативні ради чийм головним завданням є допомога мігрантам також розширення політики об'єднання сімей, культурного обміну, соціальної гармонії та соціальної справедливості.

Політика мультикультуралізму в Австралії базується на чотирьох основних принципах:

1. Австралійський уряд вітає та цінує переваги культурної різноманітності для всіх австралійців, в рамках високої цілі – національної єдності, суспільної гармонії та підтримці демократичних цінностей. Прояви культурної різноманітності збагачують всіх австралійців та роблять австралійську мультикультурну націю більш живою та творчою. Мультикультурність Австралії проявляється також у закріпленні її в правовій базі.

2. Австралійський уряд прагне до справедливого, інклюзивного та соціально згуртованого суспільства, де кожен може користуватися тими можливостями, які Австралія пропонує і де державні служби реагують на потреби австралійців з культурно і лінгвістично різноманітних сторін.

3. Австралійський уряд вітає економічні, торговельні та інвестиційні переваги, які впливають з успішної мультикультурної нації. Імміграція приносить такі необхідні навички і робочу силу. Імміграція і культурне розмаїття створили економічне відродження і процвітання для суспільства.

4. Австралійський уряд буде діяти в цілях сприяння розумінню та прийняттю, реагуючи на прояви нетерпимості і дискримінації, і, при необхідності, з силою закону [13].

Отже, після Другої Світової війни для розвинутих держав наступає момент коли на успішність розвитку соціальної структури починає впливати врахування прав та свобод культурних груп. І хоча основні характеристики мультикультуралізму є однаковими, впровадження та розвиток політики залежить від політичних, соціальних та культурних особливостей держави.

Література

1. Kymlicka W. Multiculturalism: success, Failure, and the Future / W. Kymlicka // Transatlantic Council on Migration. – 2012. – P.7
2. Wing Sue D. Multicultural counseling competencies: individual and organizational development / D. Wing Sue, R. Carter etc. – SAGE Publications, Inc. – 1998. – P.63
3. Kukathas Ch. Theoretical Foundations of Multiculturalism [Електронний ресурс] – 1992. – Режим доступу: http://econfaculty.gmu.edu/pboettke/workshop/fall04/theoretical_foundations.pdf
4. Gans H. J. Toward a Reconciliation of "Assimilation" and "Pluralism: The Interplay of Acculturation and Ethnic Retention" / H. J. Gans // Center for Migration Studies of New York. – Volume 31 Number 4 (Winter 1997). – 1997. – P. 875-892.
5. Raymond H. Acculturation and ASSimilation: A Clarification / H. Raymond, C. Teske, Jr. Bardin, H. Nelson // American Ethnologist. – Vol. 1, No. 2. (May, 1974). – P. 351-367.
6. Williams J. Dimensions of Ethnic Assimilation: An Empirical Appraisal of Gordon's Typology / J. Williams, Jr. Allen, T. Suzanne Ortega // Sociology Department, Faculty Publications. Paper 9. – 1990. – P. 697-710.
7. Alba R. Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration / R. Alba, V. Nee // International Migration Review. – Vol. 31, No. 4, Special Issue: Immigrant Adaptation and Native-Born Responses in the Making of Americans. – 1997. – P. 826-874.
8. Kymlicka W. Multiculturalism: success, Failure, and the Future / W. Kymlicka // Transatlantic Council on Migration. – 2012. – 12 p.
9. Dewing M. Canadian multiculturalism / M. Dewing // Library of Parliament, 2009. – 20 p.
10. Ellingsen A. Multiculturalism and the Nordic State / A. Ellingsen // the Norwegian Hub for traditional music (Riksscenen). – 2009. – 10 p.
11. Tawat M. The birth of Sweden's Multicultural Policy: The primacy of Olof Palme's Ideas [Електронний ресурс] / M. Tawat // European Centre for Minority Issues (ECMI); Malmö Institute for the studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö University. – 2011 – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=2354016>
12. Inquiry into Multiculturalism in Australia. Multiculturalism – an overview [Електронний ресурс] // Committee of migration. – 2013 – Режим доступу: http://www.aph.gov.au/parliamentary_business/committees/house_of_representatives_committees?url=mig/multiculturalism/report.htm
13. The People of Australia | Australia's Multicultural Policy (Booklet) [Електронний ресурс] // Department of Social Services. – 2013 – Режим доступу: https://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/12_2013/people-of-australia-multicultural-policy-booklet_print.pdf

Стаття надійшла до редакційної колегії 15.11.2016 р.

Рекомендовано до друку д.політ.н., професором Гоном М.М. (Рівне), д.політ.н., професором Лазаровичем М. В. (Тернопіль)

**FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF THE POLICY
OF MULTICULTURALISM (BASED ON THE EXPERIENCE
OF CANADA, AUSTRALIA AND SWEDEN)****D. L. Klymenko**

*Ivan Franko National University of Lviv Institute of Philosophy;
Department of political science; 79000, Lviv, Universytetska st., 1;
e-mail: dara.klymenko@gmail.com*

The history of the introduction of the policy of multiculturalism in Canada, Australia and Sweden was reviewed. Key documents and acts which ensure implementation of the policy of multiculturalism in these countries were analyzed. Programs and policy objectives developed by governments and the departments of State were studied. Actions of the institutions involved in the implementation and execution of tasks were characterized.

Key words: *politics of multiculturalism, immigration, racial discrimination, social justice, cultural exchange, cultural diversity.*